ئایا شێوە لە ناوەڕۆک گرنگترە؟

بەشی چوارەم

حەمەسەعید حەسەن

ڕۆڵی ئەدەب

سەلاح شوان دەڵێت: (دەشێت نووسەریک بە تاریێک بەرزترین فیکر دەربڕێت، بەڵام بەرهەمەکەی ئەدەبیش نەبێت).

ئەدی بۆچی ناشێت، ئەدیبێک بەرزترین فیکر بە ڕۆمانێک دەربڕێت؟ ئەوە نییە گۆڕگی بە ڕۆمانی دایک، باڵاترین فیکری دەربڕیوە؟ ئەدی بۆچی ناشێت ئەدیبێک بڵندترین فیکر بە شیعرێک دەربڕێت؟ ئەوە نییە ئێلوار بە شیعری(سەربەستی) بەرزترین فیکری دەربڕیوە؟ لای من، هەموو بەرهەمێکی ئەدەبی بەرجەستەکردنی فیکری نووسەرەکەیەتی لە شێوەیەکی هونەریدا. جیاوازیی سەرەکی لە نێوان ئەدیب و گوتارنووسدا ئەوەیە، ئەدیب بە شێوازی هونەری، فیکری خۆی دەردەبڕێت، وەلێ گوتارنووس ڕاستەوخۆ فیکری خۆی دەخاتە ڕوو. لە هەموو شیعرێکدا، فیکرێک هەیە، وەلێ شاعیر فیکری خۆی، لە ڕێی ڕەمز، وێنەی شیعری و مەجازەوە پێشکەش دەکات، بڕێخت و لۆکاش خاوەنی هەمان فیکرن، ئەمیان بەدەستی شانۆنامە ئەوقەی لەگەڵ دەکات، ئەویان لە ڕێی لێکۆڵینەوە.

سەلاح شوان دەڵێت: (نازانم بە لای حەمە سەعید حەسەنەوە، فیکری پێشکەوتووخوازترین هێزی ئەم سەردەمە کامەیە؟).

کرێکاران پێشکەوتنخوازترین هێزی ئەم سەردەمەن و فیکریشیان پێشکەوتووخوازترین فیکری سەردەمە. فیکری کرێکاران فیکرێکە لە خزمەتی کرێکاراندا بێت. نەک کرێکاران بکاتە کۆیلەی خۆی. ئەوانەشی بە هۆشیارییەوە فیکری کرێکارانیان شێواندووە و خلیسکاونەتە خانەی فیکری بۆرژواوە، با خۆ بە دەمڕاستی کرێکارانیش بزانن، وەلێ ئەوانە بە کردەوە لە خزمەتی بۆرژوادان، ئاخر لە ڕێلادەران و سەرمایەداران، ووە دیوی یەک دراون، سەلاح شوان دەڵێت: (هەرچی ئەدەب و هونەری دنیا هەیە، تاقە منداڵێکی لە برسییەتی پێ رزگار ناکرێت). بە گوێرەی ئەو تێڕوانینە، ئەدەب هیچ ئەرکێکی هاندەرانە و پەروەردەیی لە ئەستۆدا نییەو تاقە ئەرکی سەرشانی، چێژبەخشینە، وەلێ بە پێی ئێکدانەوەی من، ئەدەب چەکێکی ڕاستەقینەی گەلانی ژێر دەستەیە لە پێناوی رزگاریدا، هەر بۆیە باڵافڕەکانی هاوپەیمانان، لە دووەمین جەنگی جیهانگەرەوەدا، بە مەبەستی خۆشکردنی ئاگری بەرگری دژی نازیستەکان، شیعرەکانی (ئێلوار)یان بەسەر فەرەنسادا بەر دەدایەوە«٤٦». کاتێک ناستی گیانی بەرەنگاربوونەوە لە فەرەنسادا، لەوپەڕی نزمیدا بوو، شیعرەکانی (ئاراگۆن) ڕۆڵی یەکەمین سەنگەری بەرگرییان دەبینی«٤٧».

لای جۆرج تۆمسۆن، ئەرکی شیعر بزواندنی ویستی هەوڵدانە بۆ گەییشتن بە ئاوات«٤٨». مایکۆفیسکی، وشە بە سەرکردەی مرۆڤایەتی دەزانێت(«٤٩» ستالین دەیگوت: بەرهەمی خامەی(ئیلیا ئەهرنبورگ) ڕۆڵێکی گەورەی لە سەرکەوتنی ئێمە و تێکشکاندنی دوژمندا، وازی کرد«٥٠». ئەدەبی عەبەسی کە لە کن سەلاح شوان بایەخی هەیە، نەک هەر منداڵێکی لە برسییەتی پێ قوتار ناکرێت. بەڵکو دەبێتە کۆسپیش بەبەردەم تێربوونی برسییەکانداو لە ڕاژەی بەوانەدایە. هەوێنی برسییەتین. (کامۆ)ش دەیگوت(جووتێک پێڵاو لە شەکسبیر بەکەڵکترە و پارچە پەنیرێکیش لە پووشکین باشترە)«٥١»، بەڵام ڕاستییەکەی هەموو گەلێکی بندەست، شیعرو چیرۆکیشی وەکو چەک و خواردن پێویستە«٥٢» هۆشی منە دەڵێت: (نووسەر لە شەڕی رزگاریخوازیدا، بە وشە دەجەنگێت)«٥٣». ئەفسەرێکی ڕووس لە نامەیەکدا بۆ شۆلۆخۆف دەنووسێت: (بە کۆمەکی چیرۆکەکانی تۆ دەژین، بە یاریدەی چیرۆکەکانی تۆ، لەسەر بەرگریکردن سوورین)«٥٤».

سەلاح شوان دەڵێت: (دڵسۆزی بە کردەوەیە، نەک بە سنگدەرپەڕاندنی سەر کاغەز)، بەڵام مارکس دەبێژێت، نووسەر گیانی خۆی لە پێناوی نووسینەکانیدا بەخت دەکات، لۆرکا، لەسەر نووسین گیانی لەدەست دا، بێکەس بەهۆی شیعرەکانییەوە، تووشی ئازارو دەربەدەری دەبوو، دیلان لەسەر شیعرێک، سالێک بەندکرا، موتەننەبی لەسەر یەک دێڕ شیعر خۆی بەکوشتدا، گولسورخی ئەو شاعیرە شۆڕشگێڕەی لەسەر داکۆکیکردن لە چەوساوەکان، گوللە باران کرا، دەڵێت: (من بۆ گۆڕینی جیهان دەمەوێت، شیعر نەک هەر دروشم بێت، بەڵکو خەنجەر و گوللەش بێت)«٥٥». بە پێوانەی سەلاح شوان، لۆرکا و گولسورخی سەرقاڵی دەرپەڕاندنی سینگ بوون! (من وەک شاعیرێکی ڕۆمانتیک، ناتوانم بە کاروانی شیعری شۆڕشگێڕیدا بگەم، چونکە کەشتییەکە، حاڵی حازر ئیجگار بەربادە) سەلاح شوان ئەو گوتەیەی وەپاڵ یەسەنین داوە و سەرچاوەکەی لاپەڕە ٢٣ی کتێبی (قصائد مختارە)ی یەسەنینە، کە (حسب الشیخ جعفر) کردوویە بە عەرەبی، بەڵام ڕاستییەکەی یەسەنین لەو جێیەدا دەڵێت: (من وەک شاعیرێکی ڕۆمانتیک ناتوانم بە کاروانی شیعری شۆڕشگێڕیدا بگەم، وەلێ وەک جوتیارێکی هەژار، ڕۆحم لە سەرەڕێیدا دەشەکێتەوە.) شێواندنی ئەو قسەیەی یەسەنین بەو شێوەیە، بێجگە لە مایەپووچی، بە چی دیکە لێک دەدرێتەوە؟

ڕەخنەی لاواز

سەلاح شوان، بێ ئەوەی یەک بەڵگە نیشان بدات، دەڵێت:(نووسینەکەی حەمە سەعید حەسەن بریتییە لە دووبارەکردنەوەی کلێشەی سواو و قەوانی شکاو).

ئەوە نووسین و شیعری خۆیەتی کە بریتین لە پاتەکردنەوەی گوتەی سواو و کۆنە قەوان، نەک هی من، ئەمەش سێ بەڵگە:

من نووسەرم، پۆستەچی نیم، یۆنسکۆ«٥٦».

ئەرکی ئەدیب ئەوە نییە، شێخ یان پرۆپاگەندەچی بێت. سەلاح شوان.

پارچەیەک پنیر لە پۆشکین چاکترە. کامۆ«٥٧».

ئەدەب منداڵێکی پێ تێر ناکرێت، سەلاح شوان فەیرووز لە گۆرانییەکیدا دەڵێت:

(دەزانی زەریا چەند قوولە؟
هێندەی قوڵایی زەریاکان
خۆشم دەوێی.
دەزانی ئاسمان چەن دوورە؟
هێندەی دووریی
حەوتەمین نهۆمی ئاسمان
خۆشم دەوێی).

سەلاح شوان بێ ئاماژەکردن بۆ ئەو گۆرانییە دەنووسێت:

خۆشم دەوێی بە قەد فراوانی ئاسمان، بەقەد قووڵی گشت دەریاکان، خۆشم دەوێی«٥٨».

ئەو ڕەخنانەی سەلاح شوان لە منی گرتوون، هێندە لاوازن، لەو پوشە دەچن، کە پێش نوقمبوون هانای بۆ دەبەین، وەک نموونە دەڵێت: (ئەو شاعیرانەی چیرۆک دەنووسن، پرۆژەیەکی ڕەئووف حەسەن بوو).

* ڕەئووف حەسەن، نە هێشتا ئەو باسەی نووسیوە، نە باسی پرۆژەیەکی وای لای کەس کردووە.

* کارێکی ئاساییە، دوو نووسەر، یەکێ باسێک بە هەمان ناونیشان بنووسن، عومەر مارف بەرزنجی و حوسێن عارف یەکێ کتێبێکیان لەسەر چیرۆکی هونەریی کوردی نووسیوە، عەلادین سوجادی و مەدهۆش، هەردووکیان (هەمیشە بەهار)یان هەیە. چێرنیڤسکی و لینین یەکی سەرو کتێبیان بە ناونیشانی (چار چییە؟) نووسیوە.

یان دەڵێت: (محێیەدین زەنگەنە، لە گۆڤاری ڕۆشنبیری نوێی ژمارە «٤٥»دا، کورتە ڕەخنەیەکی لەسەر (بووکەخان)ی دڵشاد مەریوانی و چوار چیرۆکی تر نووسیوە، حەمە سەعید حەسەن شتەکانی ئەوی دووبارە کردۆتەوە، بەڵام پەنجەی بۆ سەرچاوەیەکی درێژ نەکردووە، هەرچەندە نووسینەکەی محێدین بە قەوارە لەوی حەمە سەعید زیاترە، کەچی ئەو (انطباعات سریعە) (چەند سەرنجێکی خێرای) ناوناوەو ئەم لێکۆڵینەوە).

* سەلاح شوان یەک دەربڕین یان ڕستەی لە نووسینەکەی مندا دەستنیشان نەکردووە، کە هی محێدین زەنگەنە بێت، هەرگیز ناشتوانێت بیکات!

* قەوارە بۆ نووسین گرنگ نییە، ئەگەر نا مالتیدا گاریالدی، بە بیست و پێنج لاپەڕە، دکتۆرای لەسەر کورتەڕۆمانی (خال)ی عەبدولڕەحمان مەجید ئەلڕوبەیعی وەرنەدەگرت، بەڵام نووسینەکەی من نەک هەر لەوی محێدین زەنگەنە کورتتر نییە، بەڵکو چوار هێندەی ئەوی ئەو دەبێت.

* پێشتر سوودم لە محێدین زەنگەنە وەرگرتووە و قامکم بۆ ژێدەرەکەش درێژ کردووە«٥٩».

سەلاح شوان هێشتا بە ڕووداوی نێو چیرۆک دەڵێت: حیکایەت! وەک دەرکی بەوە نەکردبێت کە حیکایەت شتێکەو چیرۆکی نوێ شتێکی دیکە. حیکایەتی چیرۆکی گوێ ئاگردانە، نەک چیرۆکی هونەری، ڕووداویش سەرەکیترین ڕەگەزی چیرۆکی نوێیە. کە من گوتوومە، ئەو جۆرە هەڵسەنگاندنانە پەسند ناکەم کە پشت بە گێڕانەوەی کورتەچیرۆک دەبەستن، ئەو دەڵێت: سۆمەرست مۆم لە لاپەڕە دوازدەی(دە ڕۆمانی نەمەر)دا گوتوویەتی(کورتەچیرۆک خۆی کورتە، ئیتر چۆن کورت دەکرێتەوە؟)، کە سەرنجی ئەو جێیەم دا، دیتم سۆمرست مۆم قسەی وای نەکردووە، بەڵکو دەبێژێت:(مەحاڵە بتوانین هیچ بخەینە سەر کورتەچیرۆک، یان هیچی لێ لابەین)، ئەمەش پەیوەندیی بە گێڕانەوەی کورتەی چیرۆکەوە نییە.

سەرنجی ئەم ڕەخنە ئەدەبییە بەهێزەی سەلاح شوان بدەن: (حەمە سەعید لەبەر سەرقاڵی بەشتی ترەوە، ماوەی دڵداریکردنی نەبووە، بۆیە بەلایەوە شتێکی ناهەموارە، ئادەمیزادێک دڵداری بکات).

* دڵداریم کردووە، شیعری دڵداریشم گوتووە«٦٠»، تا بژیم هەر بە دڵدار دەمێنمەوە و دڵداری بە هەستێکی جوان و پەیوەندییەکی پیرۆز دەزانم.

* شیعری دڵداری، بەشداریەکی گرنگی لە خەبات لە دژی فاشستەکاندا کرد، چونکە ئەو شیعرانە جەنگاوەرانیان هان دەدا، زووتر دوژمن بشکێنن، تا زووتر بە دڵخوازەکانیان شاد ببنەوە.

* نازم حیکمەت شیعری دڵداری کردە هۆکارێک بۆ هاندانی چەوساوەکان لە دژی چەوسێنەران، ئاخر ئەو شیعرانەی لە تاراوگەوە، بۆ (مننەوەر)ی هاوسەری دەناردنەوە، بە جۆرێک ئاگری(ڕقی پیرۆز)ی زۆر لێکراوانیان خۆش دەکرد و زۆردارانیان دەتۆقاند، ڕژێمی تورکیایان ناچار کرد، پاسپۆرت و ڤیزە بۆ مننەوەر دابین بکات و بۆ لای نازم حیکمەتی بنێرێت«٦١».

سەلاح شوان دەڵێت: (نابێت بە نووسەر بڵێیت، چیرۆکەکەت وا لێ بکەو وای لێ مەکە!)، بەڵام لینین پێی وایە، ئەدەب دەبێت ببێت بە بەشێک لە مەسەلە گەورەکەی چەوساوەکان، ماو وای بۆ دەچێت، دەبێت ئەدەب دژایەتیکردنی دوژمنی داگیرکار و دوژمنە چینایەتییەکان تەرخان بکرێت، تۆلستۆی دەڵێت: دەبێت هونەر لە ئاستی تێگەیشتنی خەڵکدا بێت و لۆرکاش دەبێژێت، دەبێت هونەرمەند لەگەڵ گریان و پێکەنینی گەلەکەیدا بێت.

سەلاح شوان دەڵێت: (دارتاش و بەرگدروو دەتوانن بە پێی کەتەلۆک، چیت بوێت بۆتی دروست بکەن، بەڵام ئەدەب هێشتا ئەوەندە بازاڕی نەبووە).

لە هەر کۆمەڵگەیەکدا شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری سەروەر بێت، ئەو ئەدیبانەی سەر بە چینی بۆرژوان، ئەدەبەکەیان وەک هەر شتومەکێکی دیکە بازاڕی دەبێت و بەپێی خواستی چینی دەسەڵاتدار دەنووسن، وەلێ ئەوی سەر بە چەوساوەکان بێت، لەسەر خواستی مێژوو دەنووسێت و ڕێگە نادات، بەرهەمی لە هیچ قاڵبێک بدرێت.

ڕەخنەی ئەدەبی و تیۆریی ئەدەب، دوای بەرهەمی ئەدەبی سەر هەڵدەدەن، هەر لە (هونەری شیعر)ەکەی ئەرستۆوە وا بووە و هەر واش دەمێنێت، گۆرگی ڕۆمانی(دایک)ی لە ساڵی ١٩٠٦دا نووسیوە، وەلێ زاراوەی ریالیزمی سۆشیالیست، بۆ یەکەمین جار لە ١٩٣٢/٥/٢٩دا بەکار هێنرا«٦٢». کەواتە گۆرگی لەبەر کەتەلۆک نەینووسیوە، بەڵکو خەسڵەتەکانی ئەدەبی ریالیزمی سۆشیالیست لەبەر ڕۆشنایی بەرهەمی ئەودا دەستنیشان کراون.

سەلاح شوان دەڵێت: (حەمە سەعید حەسەن چیرۆکی «بووکەخان»ی دڵشاد مەریوانی بە پەروەردەیی لە قەڵەم دەدات، بەمەش گیانی چیرۆکەکە، کە دراماکەیەتی، لە ناخەوە دەردەهێنێت). یەکێک لە ئەرکە سەرەکییەکانی چیرۆک، ئەرکێکی پەروەردەییە، ئاخر ئامانجی گەورەی ئەدەب، پەروەردەکردن و ئامادەکردنی ئینسانە بۆ تێکۆشان لە پێناوی ئاواتەکانیدا «٦٣» ئایا گیانی دراما لەوەش زیندووتر دەبێت، کە لە (شەڕ و ئاشتی)دا هەیە؟ خۆ تۆلستۆی لەو ڕۆمانەشیدا، لایەنی پەروەردەیی فەرامۆش نەکردووە. لە شەڕو ئاشتیدا کە ڕۆمان ڕۆڵاند بە ئەلیادەی سەردەمی نوێی ناودەبات«٦٤»، تۆلستۆی لەسەر زاری«ئەندرێ»وە دەڵێت: (ژن مەهێنە تا دڵنیا نەبیت لەوەی ناتوانیت نەیهێنیت! مەیهێنە تا تەمی ئارەزووکردنی ئەو ژنە شەیدای کردوویت، لەبەرچاوت دەڕەوێتەوە، کە دوور نییە بە جۆرێک کوێری کردبیت، حەقیقەتی ژنە نەبینیت، تا دەتوانیت درەنگ ژن بهێنە!)«٦٥».

سەلاح شوان لەوەدا کە دڵشاد مەریوانی دوو کۆچیرۆکی چاپکراوی هەیە، یان سێ، بە هەڵەدا دەچێت و بە دەست خوێندنەوەی کۆچیرۆکی(کوێرەوەری)ی«بلە)ەوە ماندوو دەبێت، کەچی ئیدیعای ئەوە دەکات. سەرجەمی بەرهەمی گەورە ئەدەبیانی دنیای، هەر لە هەمەنگوای، پرۆست، جۆیس، دەستۆیڤسکی، تۆلستۆی و بە لزاکەوە تا شەکسبیر خوێندووەتەوە! بە مەرجێک یەکێکیان کە جۆیسە، گوتوویەتی: (ئەوی بیەوێت لە من تێبگات، پێویستە هەموو ژیانیم بۆ تەرخان بکات).

سەلاح شوان دەڵێت: (جۆیس ڕۆماننووسێکی گەورەیە و خوێنەری کەمە).

هەموو نووسەرە گەورەکان، وەک تۆلستۆی، دەستۆیڤسکی، شۆلۆخۆف و هەمەنگوای، بە شێوازێکی هێندە ئاسان نووسیویانە، خوێنەر بە سانایی لێیان تێدەگات، کە خوێنەر لە جۆیس بێزارە، لەبەر ئەوەیە وەختی ئەوەی نییە گوێ لەسەر خۆشێک بگرێت، بێزارە لە وڕێنە. تەنانەت ژنەکەی جۆیس، کە ئافرەتێکی ڕۆشنبیر بووە، نەیتوانیوە، (پۆلیسیس) بەتەواوی بخوێنێتەوە«٦٦». جۆیس بەردەوام خەریکی مەی خواردنەوە بووەو وای بۆ چووە، مرۆڤ تەنیا لە سەرخۆشیدا ناخی دەردەکەوێت. چونکە شیزۆفرینیای هەبووەو هەمیشە خۆی دوورەپەرێز گرتووە، پێی وابووە، ئەدەبیش دەبێت دوورەپەرێز بێت«٦٧» ئەدەبی ڕاستەقینە، ئەدەبێکە ڕەنگدانەوەی کێشەی نێوان چینەکانی کۆمەڵ بێت، نەک وەکو بەرهەمی جۆیس کە کێشەو ململانێکان تەنیا لە ناخی خۆیدا ڕوو دەدەن و هیچ فێری خوێنەر ناکەن، عەزرا پاوەندیش کە سەروەختی دووەمین شەڕی جیهانگرەوە، لە ڕادیۆی فاشیستەکانەوە، پرۆپاگەندەی بۆ مۆسۆلینی دەکرد، وەک سەلاح شوان بە جۆیس سەرسام بوو.«٦٨»

کرۆکی ڕێبازی شەپۆلی هۆش، کە جۆیس یەکێکە لە داهێنەرەکانی، بریتییە لەوەی، نووسەرانی سەر بەو ڕێبازە، بۆ دەربازبوون لە چەوساندنەوە، هەڵاتن بە چارەسەر دەزانن، بۆیە قارەمانەکانیان لەدەست زەبروزەنگی کۆمەڵگەی سەرمایەداری هەڵدێن و خۆ لە هۆشی تاکەکەسیی خۆیاندا دەشارنەوە، قارەمانی ڕۆمانی سەر بە ڕێبازی شەپۆلی هۆش، دەبێت بە عەنبارێک بۆ بیروڕای پچڕپچڕ، هەر بۆیە ئەو بە ناو ڕۆمانانە، لە باسی دەروونییەوە زێتر نزیکن وەک لەوەی چیرۆک بن و بە شێوەیەکی نازانستیش هەڵسوکەوت لەگەڵ دەروونی ئینساندا دەکەن«٦٩» جۆیس و ئەوانەشی شوێنپێی ئەویان هەڵگرتووە، بۆ شیکردنەوەی دەروون هانا دەبەنە بەر (فرۆید)یک کە لە بواری شیکردنەوەی لایەنەکانی داهێنانی هونەریدا کۆڵەوار بووە و وای بۆ چووە، هۆکاری سەرەکیی داهێنان، زادەی ئەوەیە ئەوی نووسەر بە منداڵی بۆ جێبەجێ ناکرێت و لێی دەبێتە گرێی ئۆدیب، بە گەوردیی لە بەرهەمەکانیدا جێبەجێی دەکات«٧٠».

پەراوێزەکان:

«٤٦-٤٧» نزیه ابو نضال جدل الشعر و الثوره،ص٨٣.
«٤٨»سەرچاوەی پێشوو، ل١٠٢.
«٤٩-٥٠»حنا مینەو نجاح العطار، ادب الحرب ص٢٣و ص٢٩.
«٥١» البیر کامو، الانسان المتمرد،ت: نهاد رضا، ص٣١٥.
«٥٢»حن مینه و نجاح العطار،ادب الحرب، ص١٧٨.
«٥٣-٥٤» شاکر نوری، المقاومه فی الادب السوڤیتی، ص١٨ و ص٤٥.
«٥٥» نووسەری کورد، ژمارە(٢٧)ی ساڵی ١٩٧٩ بەغداد.
«٥٦» د.عبدالواحد لؤلؤه، اللامعقول ص٦٧.
«٥٧» البیر کامو، الانسان المتمرد،ت: نهاد رضا، ص٣١٥.
«٥٨» سەلاح شوان، دڵدارەکەم پاییزەگەواڵەیەک نییە.ل١١.
«٥٩»حەمە سەعید حەسەن، وشەکان دەگەڕێنەوە، مەداری خۆیان، ل٥٧ لە بڵاوکراوەکانی نامەخانەی پەیام/سلێمانی، چاپخانەی عەلاء، ١٩٧٩ بەغداد.
«٦٠»بڕوانە کۆمەڵە شیعرەکانی نووسەری ئەم باسە.
«٦١»حنا مینه، ناظم حیکمت، السجن، المرأه، الحیاه،ص٩٠.
«٦٢» اسس علم الجمال الماركسی اللینینی، ت: یوسف حلاق، مجلد١ ص٢٥٢.
«٦٣»نزیه ابو نضال، جدل الشعر والثوره، ص٩٨.
«٦٤»د.بدیع حقی،قمم الادب العالمی، ص١٩.
«٦٥» تولستوی، الحرب والسلم، ص٥٣-٥٤.
«٦٦»د.بدیع حقی، قمم الادب العالمی، ص٥٦.
«٦٧» اشکال الروایه الحدیثه،ص٨١.
«٦٨»جون جروس، جویس، ص٦٢.
«٦٩» نظریه الادب ت:د. جمیل نصیف. ٣٧٦.
«٧٠»د.حسن احمد عیسی، الابداع فی الفن والعلم.ص٧٢-٧٣.

باڵی شکاوەو قاچی هەڵئەبەستێ *

بۆ کاک(محەمەد عەبدوڵڵا)

وەڵامنامەکەی بەڕێزتم خوێندەوە کە زیاتر لە دوعای فاڵچییەک دەچوو، نەک وەڵامێکی ڕۆژنامەوانی، چونکە سەرتاپای نووسینەکە توانجپۆشی ڕووداوی نادیارو خۆ بێ گوناه پیشاندان پڕکرابووەوە. نووسینەکەتم واهەڵسەنگاند کە دەتەوێ جارێکی تر خۆت لەبەرامبەر ڕاستییەکان ون بکەیت و بپرژێیتە سەر چەند مەسەلەیەکی لاوەکی، لەوانەیە هەر بەتەنها خۆت لێیان حاڵی ببیت، ئەگینا مەسەلەکە پەیوەندی نە بە پەرداخ و نەبە دۆڵکەو نە بەقومبەلەوە هەیە، بەڵکو دەبوایە شرۆڤەی ئەوەت بکردبایە کە چۆن وەک ڕۆژنامەنووسێکی دۆست مۆدێرن توانیت دیمانەیەک کە هی نووسەرێکی تر بووە، بە دەستکاری پرسیارو وەڵامەکانیش بە ناوی خۆت لە هەفتەنامەی گولان بڵاو بکەیتەوە.

دەبوایە لە ئاست ئەو هەموو بوختان و دژە بۆچوونانەی کە لە نووسینەکەی تایبەت بە کۆنگرەی یازدەی (ی.ق.ک) دەرت بڕیبوون، هەڵوەستەیەکت کردبوایە.

تۆ ویستووتە وەک (دەم تەڕی کاسە وشک) خۆمان لێبکەیتە فەیلەسوفی بواری دەروونناسی و خوێندنەوەو شیکاری دەروونی بۆ کەسێک بکەیت. بەڵام لەبەر ئەوەی ئەمجارەشیان دەستت وەرداوەتە نێو پسپۆڕی خەڵکانی تر، کە خۆت دەرچووی بەشی ڕاگەیاندنی پەیمانگای تەکنیکی (بە کورسی تایبەت) نەتتوانیوە ئامانجەکە بپێکی و ڕێک وەک تفی سەرەو ژوور بۆ خۆت گەڕاوەتەوە. چونکە جەنابت خۆت وەک گەنجێکی ئازادیخوازو بوێرو قەڵەمتیژ هەژمار دەکەیت، خەڵکانی تریش بەمحافزکارو کلاسیکی، دەتەوێ جگە لە مۆدێلی عەقڵی خۆت ئەوانی تر فڕێبدەیتە نێو ڕووبەرێکی بێ پێرەوە. ئەمەیە(ڤۆڵتێر) بە نەخۆشی (پەرگیریی) ناوی دەبات و بەم پێیە بەڕێزیشت یەکێکی لە تووشبووەکان. دەتەوێ لەو وەڵامنامەیە خەڵک بە کۆیلەو ولاء بۆ ئاغا لە قەڵەم بدەیت و خۆشت ئازادو ڕادیکاڵ، بەڵام ئەمجارەشیان (ئاگری دز بێ شەوقە)و ئەوە تۆیت لە جیاتی ئاغایەک ملکەچی دەرزەنێک ئاغا دەکەیت، لەجیاتی کارکردن لە دەزگایەک لە چەندین دەزگا کاردەکەیت و گرێبەستیشت بۆ چەندانی تر نووسیبوون، هەر ئەو سەرێکەو هەزار سەودایەش ڕووبەڕووی ئەو هەموو ئیزدواجیانەت دەکاتەوەو ناچار دەبیت ئەمڕۆ تەقە لە دوێنی بکەیت و بەیانیش تیربارانی ئەمڕۆ دەکەیت.

ئەوە تۆیت بە گوتەکانی (ئەریک فرۆم و لۆرکاو ڤان کۆخ و ...هتد). ئامۆژگاریمان دەکەیت و خۆشت کاریان پێ ناکەیت و لە جیاتی بینینی حەقیقەت لەگەڵ وەهم مامەڵە دەکەیت، هەموو قسەو گوتارێک بۆ خۆت بەڕەوا دەزانیت و لەوەڵامی خەڵکیش دڵگیر دەبیت، بە تووشبووی نەخۆشی(سادیزم) لە قەڵەمیان دەدەیت. ئەوەی زۆر پێم سەیرە ئەوەیە کە بە ئارەزووی خۆت و دوور لە هەموو یاسایەکی ڕۆژنامەگەری مافی ئەو نووسینەی ژمارەی(٩٤)ی جەماوەرت لە کۆمەڵێک ئەندامی کۆنگرە وەرگرتۆتەوەو پێشکەش بە کەسێکی ترت کردووە، کە ناوی لە نووسینەکەت نەهاتووە، ئەمەش هەڵەیەکی ترە کە جەنابت تێی کەوتوویت و پێت وایە تەنها ئەو کەسە دەزانێ وەڵامی تۆ بداتەوە و پێناسی تۆ تەنها لەلای ئەوە.

بەڵام برای بەڕێز لەوە دڵنیابە کە شکاندنی حورمەتی ئینسانەکان و پەنابردنەبەر توندوتیژی و سزای تەجمیدی چەند مانگێک و پێکهێنانی لیژنە لەسەر جەنابتان هی ئەوە نییە بە تەنها کەسێک بیزانێ، تۆش بەبێ گوێدانە هیچ بەهایەکی ئەخلاقی سیناریۆ هەڵبەستیت و بازاڕی درۆی دۆلکەو پەرداخ گەرم بکەیت. بۆیە حەق نەبوو لە جیاتی (باڵی شکاو قاچ هەڵبەستی) و بەم نەفەسە جارێکی تر ڕووت هەبێ، پەنا ببەیتەوە بەر نووسین و ناوت لەسەر ڕووپەڕی ڕۆژنامەکان دەربکەوێتەوە، چونکە ئەوەی کردت، ناچێتەوە تورەکە.

هیوا ئەحمەد
*** پەندێکی کوردیە**